

FACTORING ve FORFAITING İŞLEMLERİ ve MUHASEBELEŞTİRİLMELERİ

Seha SELEK(*)

ÖZET

Ekonomilerin dışa açılması, ticaretin ülke sınırlarını aşması alternatif finanslama yöntemlerine gerek duyulmasına neden olmuştur. Bu yöntemlerden başlıcaları da factoring ve forfaitingdir.

Son yıllarda ülkemiz ekonomisinin dışa açılması, ihracatın artması ile bu yöntemler ülkemizde de uygulanmaya başlanılmıştır.

Esasında bu yöntemler ülkemiz bankacılık sektöründe ve ticaret dünyasında ötedenberi uygulanan iskonto/istira ve avans kredisi işlemlerinin dış ticarete uyarlanmış biçimidir.

Bu yöntemlerin uygulanması yeterli deneyim kazanılmamış; belirsizlik ve riski yüksek olan dış ticaretin gelişmesine önemli ölçüde yararlı olmuştur.

Giriş

Ekonomilerin dışa açılması, ticaretin ülkelerin sınırlarını aşması ile daha değişik ve modern ticaret ile finanslama yöntemlerine gerek duyulmuştur.

Factoring and forfaiting ülkemiz ekonomi literatürüne son bir kaç yıl içinde girmiş ve henüz Türkçe karşılıkları bulunmayan iki dış ticaret, ihracat, finanslama yöntemidir. Esasında bu yöntemler Türk iş hayatının çok yakından tanıdığı iki finanslama yönteminin dış ticarete uyarlamasıdır. Bu yöntemler; iskonto/ istira kredisi ile senet/mal karşılığı avans işlemleridir. halk arasında senet kırdırma olarak da bilinen bu işlemler Türk Ticaret Kanunu'nda tanımlanmış işlemlerdir. Bu kanunda tanımlanan iki tip kambiyo senedi'ne (emre muharrer senet, (bono) ve poliçe) bağlanmış vadeli ticari alacakların vadesinden önce nakte dönüştürülmesidir. Bilindiği gibi senede bağlanmış bir alacak bankaya devredilerek, bu alacağın bugünkü değeri bankadan nakit olarak alınmaktadır. Eğer bu işlem senedin borçlusu (kesideci veya muhatap) se-

(*) Doç.Dr. D.E.Ü.İ.I.B.F., İşletme Bölümü.

nedi iskonto eden bugünkü değeri ile nakde dönüştüren banka şubesi ile aynı belediye hudutları içinde yerleşik ise, iskonto; ayrı şehirlerde yerleşik ise, istira olarak tanımlanmaktadır. Aradaki fark bankanın uyguladığı servis ücretinin, komisyonun (*), istirada iskontoyu göre biraz daha, yaklaşık % 05 kadar, yüksek olmasıdır. Bu işlemde senede bağlı olacak borcun vadesinde ödenmemesi durumunda ödeme sorumluluğu cırantada kalmak üzere bankaya devir edilmektedir.

Senet karşılığı kredi işleminde ise; senede bağlanmış alacak bankaya rehin edilerek belli bir oranı (marjı) bankadan kredi olarak nakit çekilmektedir. Senetler bankada tahsil edildikçe kredi geri ödenmiş olmaktadır. Bu iki kredi tipi arasındaki farklar şu şekilde özetlenebilir:

1- İskonta/istira kredisinde faiz ve komisyon (acyo) kredi alındığında peşin olarak ödenmektedir. Buna karşın avans kredisinde faiz ve komisyon bankaca üçer aylık devrelerle, dönem sonunda hesaplanmakta ve hesaba kaydedilmektedir.

2- İskonta/istira kredisinde iskonto işlemi yapıldıktan sonra geri dönülerek alınan kredi senedin vadesinden önce senedi bankaya ciro eden tarafından ödenerek senet ile ödenen faiz ve komisyon geri alınmaktadır.

Buna karşın avans kredisinde bankadan çekilen kredi her an geri ödenek faiz ve komisyon yükünden kurtulunabilmektedir.

1. FACTORING KAVRAMI, TANIMI, TÜRLERİ ve İŞLEViŞİ

1. Factoring Kavramı ve Tanımı

Muhasebe literatüründe factoring; alacak senetlerinin veya ticari alacakların alacaklıdan belli bir iskonto ile satın alınma işlemidir. Alacaklı açısından ise, senetlerin satılması, yani devir edilmesidir. Eğer sadece tek bir alacak senedi devir ediliyorsa bu işlem iskonto etme olarak; tanımlanmaktadır (Davidson v.d, 1979:s. 653).

Factor ise; ticari alacakları satın alan şahıs ve işletmedir (Matulich v.d, 1987 s. 972). Bu açıdan factoring alacakların bir factöre satılması, temlik edilmesi olarak da tanımlanabilir.

(*) Nakdi nukut komisyonu-nakdin bir yerden başka bir yere taşınma ücreti bazı bankalar bu hizmet için sabit bir ücret almaktadır.

veya satış yapan kişi veya kuruluştur (Hornby, 1984: s. 305).

Bir diğer sözlük'de factorün biri emlak /gemi komisyoncusu, sermaye piyasası aracısı gibi başkası adına hareket eden işlem yapan , diğeri ise; üretici veya satıcılara ticari alacakların güvencesi karşılığı borç veren olarak iki anlamı verilmektedir (Webster's, 1988: s. 444). Bir diğer tanıma göre ise, factor, bir başkası hesabına hareket eden ya da faaliyette bulunan kişidir (Poroy, 1987: s. 173). Bu tanım da öncekilerle büyük benzerlikler göstermekte ve ülkemizde özellikle toptancı meyve ve sebze hallerinde çalışan komisyoncuların işlevlerini tanımlamaktadır. Bu komisyoncular mülkiyeti başkasına ait malı kendi adlarına fakat mal sahibinin hesabına satmaktadırlar. Bu sistemde gerek alıcı ve gerekse mal sahibi birbirini tanımamakta, her ikisi de komisyoncuyu bilmektedir. Bu alışverişin riski, tamamen alıcı ve satıcıya aittir. Komisyoncu iş nedeni ile bir risk yüklenmemekte, sadece bir, komisyon, ücret almaktadır.

Finansman alanında ise factorun anlamı bir firmanın alacaklarını belli bir iskonto ile satın alan (Shapiro, 1989 s. 850), yani belli bir faiz oranı ile iskonto ederek paraya çevirendir. Factoring işlemleri; teknolojik gelişmelerin endüstriye uygulaması ile başlayan yığın üretim ile artan arza talep yaratabilme çabaları ile başlamış ve gelişmiştir. Factor olarak tanımlanan kuruluşların iş dünyasına müşteri hakkında bilgi toplama, alacak tahsili, alacakların tahsilini garantileme, bu alacaklara nakte dönüştürme gibi sağladıkları hizmet ve finans işlemleri factoring olarak tanımlanmaktadır. Yaklaşık olarak Amerika Birleşik Devletleri' nde 150, Avrupa' da 30 yıldır uygulanmaktadır.

Ülke içinde yapılan ticarete de uygulanabilmekle beraber, koşullar nedeniyle genellikle ülkemizde uluslararası ticaret işlemlerinde yararlanılmaktadır.

2. Factoring Türleri

Factorün satıcıya sağladığı hizmetlere göre factoring:

- Vadeli veya iskontolu factoring,
- Gizli veya açık factoring,
- Gerçek ve gerçek olmayan factoring;

- Ticaretin ulusal sınırları aşp aşmamasına göre ise;

- Ulusal ve

- Uluslararası factoring olarak gruplandırılmaktadır. Uluslararası factoring de; sistemde bir veya iki factorün bulunmasına göre;

- Export ve

- Import factoring olarak ikiye ayrılmaktadır (Günay, 1989: s. 201-202; Kabakçı; 1989 : s.35-39).

Vadeli factoringde factor, satıcıya bir ön ödeme yapmamakta; diğer bir ifade ile satıcı factordan bir kredi almamaktadır. Yapılan anlaşmanın koşullarına göre factor satıcıya, müşteri hakkında bilgi sağlamakta, alacağın tahsili konusunda garantörlük yapmakta, alacağı vadesinde müşteriden tahsil etmektedir. Özetle, satıcıya satış ve alacak yöntemi konularında danışmanlık ve alacağın tahsilinde de aracılık yapmaktadır. İskontolu veya avanslı factoringde factor müşterisine yani satıcıya yukarıdaki hizmetlere ek olarak kredi vermektedir. Bu kredi, satıştan doğan alacağın iskonto edilmesi veya belli bir oranda avans verilmesi şeklinde sağlanmaktadır.

Gizli factoring aynı zamanda ihbarsız; açık factoring ise, ihbarlı factoring olarak da bilinmektedir (Özakman, 1989: s. 31-33; Demirci, 1988: s. 69-71). Açık /ihbarlı factoringde satıcı düzenlediği fatura v.b. belgelerde factoring anlaşması ile ilgili hususları belirtmekte ve müşterinin ödeme ve benzeri konularda factor ile ilişki kurmasını istemektedir. Böylelikle alacağın tahsili için gerekli yasal ve teknik işlemlerden ve muhasebesinde her müşteri için aynı bir yardımcı hesap açmaktan kurtularak, yönetimin ve muhasebenin yükünü azaltmaktadır. Satıcının bir factoring anlaşması yaptığının müşteri tarafından bilinmesi istenmediği durumlarda kendisine factoringle ilgili hiç bir bilgi verilmekte ve tüm ilişkiler satıcı tarafından yürütülmektedir. Bu tür factoring gizli veya ihbarsız factoring olarak tanımlanmaktadır. Doğal olarak bu durumda satıcı factorün sağladığı hizmetleri bir kısmından, örneğin; alacak tahsilinden yararlanmamaktadır. Factoringde esas olan sözleşme konusu olan işlemde doğan alacağın ödenmesi konusunda factorün satıcıya teminat vermesidir (Demirci, s: 71; Günay, s:200; Özakman: s. 29). Ancak bazı sözleşmelerde bu teminat satıcıya verilmeyerek; factor devir aldığı alacağın borçlusunu olan alıcının

borcunu vadesinde ödememesi durumunda satıcıya rücu etme hakkını elinde tutar. Alacağın tahsili konusunda satıcıya teminat verilen işlemler gerçek; factorun rücu hakkı bulunduğu işlemler ise, gerçek olmayan factoring olarak tanımlanır.

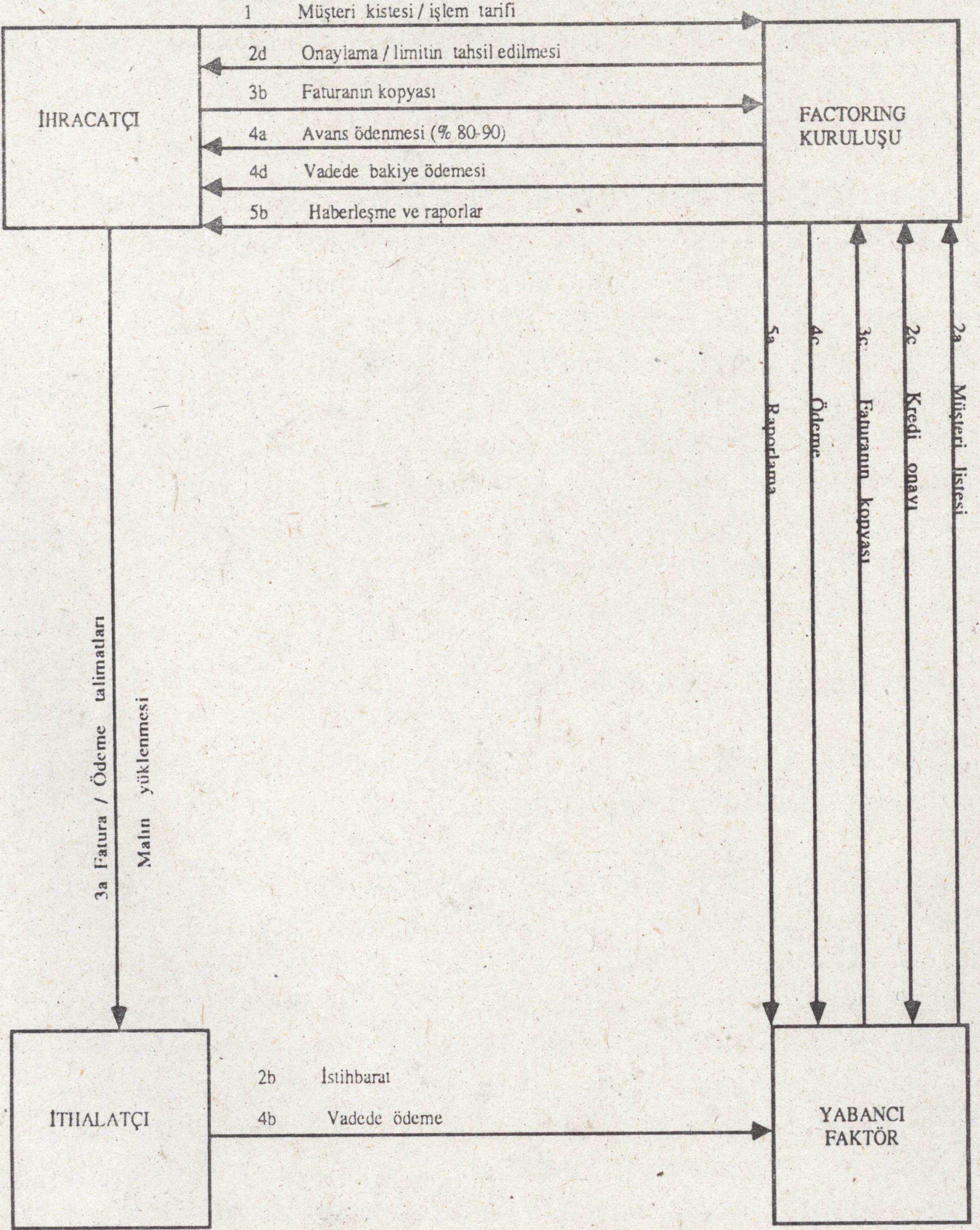
Alıcı, satıcı ve factorun aynı ülkede faaliyet göstermesi durumunda factoring; ulusal, alıcının başka bir ülkede faaliyette bulunması halinde ise uluslararasıdır. Ulusal factoringde satıcı, alıcı ve factor olmak üzere üç taraf vardır. Buna karşın uluslararası factoringde factorun, alıcının bulunduğu ülkede faaliyet gösteren bir factor ile muhabirlik, aracılık, anlaşması yapması durumunda taraflar dörde çıkmaktadır. Eğer factoring kuruluşu kendi örgütünü kurmuş bir kuruluş ise; yani alıcının ülkesinde şube veya temsilciliği varsa, bir aracılık anlaşması yapma gereği duymamakta, tarafların sayısı üçde kalmaktadır. Dörtlü sistemde satıcının ülkesindeki esas factorün yüklendiği işlevler export factoring, alıcının ülkesindeki muhabirin yüklendiği görevler ise; import factoring olarak tanımlanmaktadır (Özakman: s. 37; Kabakçı; s: 36).

3. Factoring İşlemlerinin Sistemik Yapısı

Ülkemizde factoring işlemlerinin işleyişi aşağıda sistemik bir biçimde ve öz olarak açıklanacak ve tablolashırlacaktır.

Bir dışsatım, ihracat, ilişkisi kuran satıcı factoring kuruluşuna başvurarak potansiyel müşterisinin adını ve alışveriş tutarını bildirerek, kredi talebinde bulunmaktadır. Ülkemizde satıcılar genellikle alıcıları kendileri bulmakta ve ilişki kurmaktadır. Genellikle factoring kuruluşları dışsatımcıya müşteri bulma konusunda yardımcı olmamaktadırlar. Kredi talebini alan factoring kuruluşu alıcının bulunduğu ülkedeki şube veya muhabiri ile ilişki kurarak alıcının kredibilitesi hakkında araştırma yapar. Sonuç olumlu ise; factor kredi talebini kabul ederek, satış tutarının ödenmesi konusunda satıcıya teminat verir. Satışın tutarına göre bir kredi limiti belirler. Bu limit fatura tutarının % 80 veya % 90'dır.

Satış işlemini gerçekleştiren satıcı faturada ödemenin factore yapılmasını belirten bir ibare koyarak durumu alıcıya bildirir. Faturanın bir kopyası ile birlikte bu satışla ilgili diğer belgeleri factöre verir. Eğer acil nakit ihtiyacı varsa avansını alır ve bekler. Ödeme zamanında factor gerekirse muhabirde de yararlanarak alacağı tahsil eder. Eğer nakit çekilmiş ise; faiz ve hizmet komisyonu-



KAYNAK : İHRACATTA FACTORING

İKTİSAT BANKASI s.5

nu keserek farkı; çekilmemiş ise; sadece hizmet komisyonu keserek parayı satıcıya öder veya onun bankadaki hesabına alacak kaydeder.

Factoring sisteminin işleyişi sayfa 40 da şematize edilmiştir.

II. FORFAITING KAVRAMI, TANIMI VE İŞLEYİŞİ

1. Forfaiting Kavramı ve Tanımı

Ülkemizde ihracat işlemlerinden doğan alacakların hiç bir sınırlama getirilmeden ve geriye dönülemeden iskonto edilmesi olarak tanımlanan forfaiting' in sözlük anlamı ise; hakların teslim edilmesidir (Demirci, s: 59; s: 6). Bu çalışmanın başında açıklanan iskonto/ istira kredisinin ihracata uygulanmış, uzun vadeli özel bir türüdür. İskonto/istira kredisinde ancak 121 güne kadar vadeli senetler (poliçe ve/veya emre muharrer senet/bono) iskonto edilirken, forfaitingde vadeleri 6 ay ile 10 yıl arasında değişen senetler bankaca nakde dönüştürülmektedir. Forfaiting' ini iskonto/ istira kredisinden ayıran diğer bir özellik ise; borçlunun senedi vadesinde ödemediğinde senedi kıran bankanın (forfaiter) senedin cirantasına başvurma, rücu etme hakkı bulunmamasıdır (Günay, s: 183; TTK md: 597; Tanay, 1987 s. 14). Ayrıca forfaitingde iskonto edilecek senetlerin önceden bir bankaca aval verilmiş, kefil olunmuş, ta da ödenmesi garanti edilmiş senetler olması gereklidir. Amerikan bankacılık sisteminde aval, kefalet, olmadığı için bu ülkede bunun yerine alıcının bankası üzerine çekilmiş ve bu bankaca kabul edilmiş poliçe kullanılmaktadır (Bkz. Shapiro s. 403, 404, 395, 396). Bu poliçe, daha önce düzenlenen akredetife dayalı olarak çekilmektedir. Akredetif genellikle dış ticarete kullanılan bir kredi türüdür (Horne, 1989, 675, 677). Bankanın satıcıya yazdığı, belirtilen koşulların kabulü halinde çekilecek poliçeyi kabul edeceğini ifade eden bir mektuptur (Shapiro s: 12, 15). Bu kefalet veya teminat senedin borçlusu yani ithalatçı tarafından sağlanır (Demirci, s: 60) ve maliyeti yüklenir. İskonto/ istira kredisinden sağlanan fon kısa vadeli işlemlerin, forfaitingden sağlanan kaynak ise: uzun vadeli işlemlerin, yatırımların, finansmanında kullanılır.

2. Forfaiting İşlemlerinin Sistemik Yapısı

Forfaiting işlemi şu şekilde gerçekleşmektedir (Demirci, s: 60):

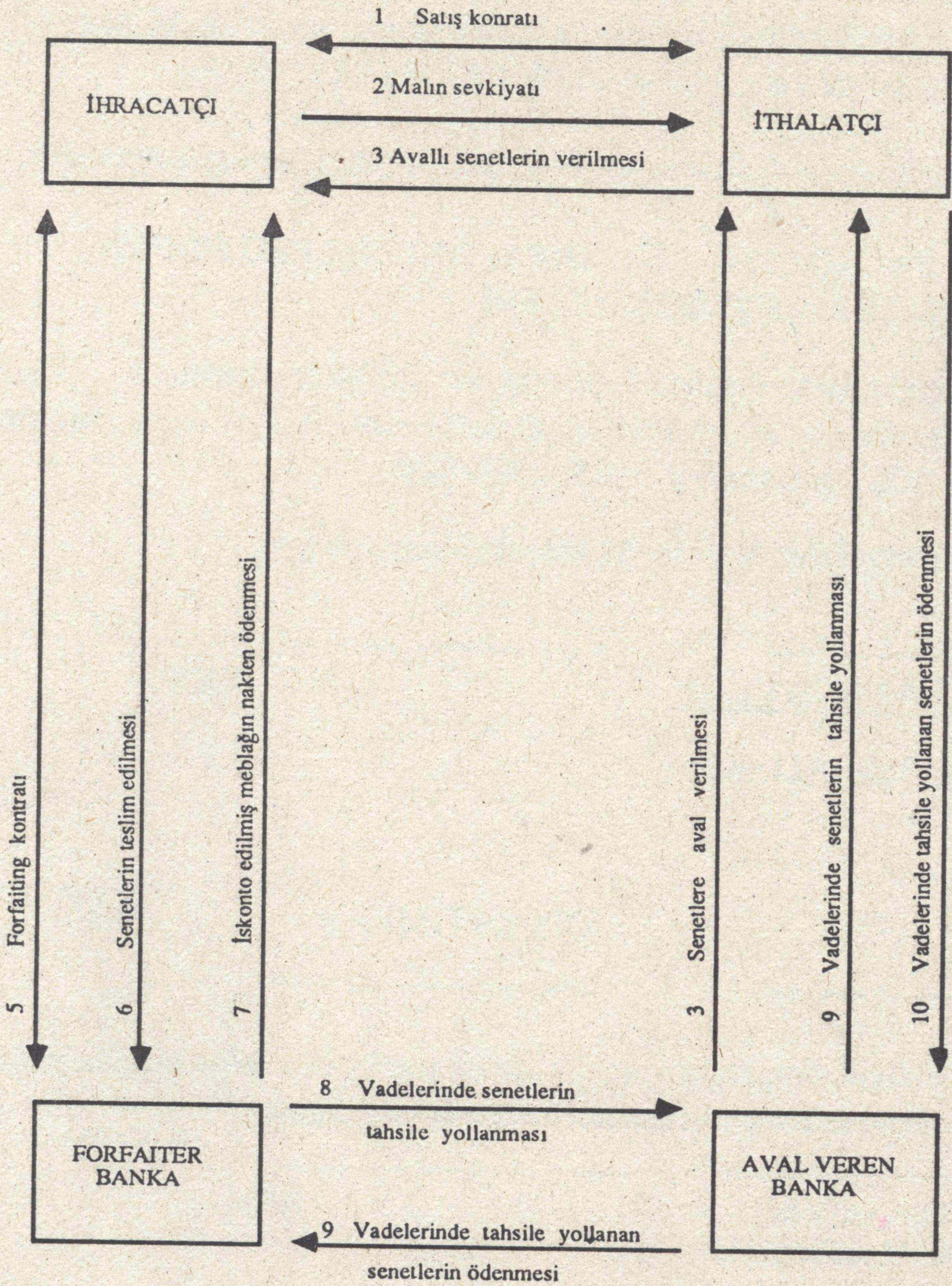
Bir yatırım malını uzun vadeli olarak satacak dış satımcı veya bir yabancı

ülkede bedeli uzun vadede taksitle tahsil edilecek bir inşaatın yapılması gibi bir taahhüt anlaşması yapacak firma genellikle sözleşme imzalamadan önce bankasına başvurarak işlem hakkında bilgi vererek, kredi talebinde bulunur. Bir araştırma yapan banka, teklifi kabul veya red eder. Eğer kabul ederse, işlemin maliyetini dışsatımcıya veya mütaahite bildirir. Taraflar arasında anlaşma sağlandığında bir sözleşme imzalanır. Dışsatımdan veya taahhüt işleminden doğan bir alacağa karşı alınmış tamamen konvertibl bir para ile düzenlenmiş, bir bankaca aval verilmiş veya ödenmesi garanti edilmiş senetler forfaitere ciro edilerek nakde dönüştürülür.

Finansman ihtiyacı satımın yapılması veya taahhütün yerine getirilmesinden sonra da ortaya çıkabilir. Bu durumda da kredi talebini alan banka gerekli araştırmasını yaptıktan sonra talebi kabul ederse, senetleri iskonto ederek dış satımcının /mütaahitin nakit ihtiyacını karşılar. Banka senetleri vadesinde tahsil ederek açtığı krediyi geriye alır.

Doğal olarak yapacağı anlaşma öncesi fiyat vermeden bedelini peşin olarak almıyacağını bilen dışsatımcı veya mütaahit satış fiyatına forfaiting işleminin kendisine yüklediği maliyetleri ekler. Fatura tutarının bugünkü değerinden bankanın alacağı komisyon düşüldükten sonra kalan değer satıcı /mütaahitin satış hasılatıdır. Bankaya ödenen faiz ve komisyonun satıcı firmanın gelir tablosunun faaliyet giderleri arasında gösterilmeyip muhasebenin temel ilkelerinden olan eşleştirme (matching) prensibi (Bkz Selek, 1990 s:17) gereğince gelir tablosunun birinci bölümü olan brüt kâr bölümünde satış indirimleri olarak raporlanmalıdır. Çünkü bu faiz ve komisyon giderine o satış vadeli yapıldığı için katlanılmakta ve satış fiyatı artırılmaktadır(Matulich v.d, 1987, s:244-249). Bu nedenle de forfaiting giderlerine dolaylı olarak alıcı katlanmaktadır. Eğer faiz, indirim olarak raporlanmaz ise, firmanın dışsatım gelirleri yüksek raporlanmış olur. Rakamlar önemli tutarlara ulaştığında karar vericileri yanıltabilir. Satışın vadeli olacağı fiyat tespiti ve sözleşme imzalanmasından sonra karlaştırılırsa ek sözleşme yapılarak fiyatın düzeltilmesi gereklidir. Faturanın da düzeltilmiş fiyattan düzenlenmesi gereklidir. Eğer vadeli fiyat faturanın düzenlenmesinden sonra tespitlenirse farkın dekont ile belgelendirilmesi gereklidir. Vade farkları katma değer vergisi matrahıdır (KDVK. md: 20/1, 2). Dolayısıyla vade farklarının faturada gösterilmesi veya bunlar için ek fatura düzenlenmesi gereklidir. Ancak dışsatımlar katma değer vergisinden istisna edilmiştir (KDVK. md: 11). Bu ne-

Factoring ve Forfating İşlemleri



KAYNAK: FERRUH TANAY, FORFAİTING

İKTİSAT BANKASI YAYINI, İSTANBUL

1987 s,10

denle vade farklarının faturada gösterilmemesi vergi mevzuatı açısından, universal nitelikli bir belge düzenlendiğin de muhasebenin tarafsızlık ve doğruluk, kavramına aykırı bir davranış olmamaktadır (bkz. Selek, s: 12,15).

Forfaitingın sistematik yapısı sayfa 43 deki biçimde şematize edilebilir.

III. FACTORING VE FORFAITING İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMELERİ

Bu ön açıklamalar ışığında factoring ve forfaiting işlemleri aşağıda dışsatımcı, dışalımçı, factor/ forfaiting defterlerinde ayrı ayrı muhasebeleştirilmiştir (Kış Davidson v.d, 1985, s:326-328).

1. Factoring İşlemlerinin Muhasebeleştirilmeleri

Satış
Satıcının Kayıtları:

TİCARİ ALACAKLAR _____ XXX

Yurtdışı Satış Alacakları

_____ DIŞ SATIMLAR _____ XXX

Alacakla ilgili belgelerin factore devri ve %80 - %90 marjda avans alınması bu avansın satıcının bankadaki hesabına yatırılması

_____ FACTOR'E DEVİR _____ XXX
EDİLEN ALACAKLAR

_____ TİCARİ ALACAKLAR _____ XXX
Yurtdışı Alacakları Satış

_____ BANKALAR _____ XXX

_____ BANKA _____ XXX
KREDİLERİ

Alacağın factor tarafından tahsil edilmesi

<u>ALACAKLI BANKALAR</u>	<u>XXX</u>
<u>FACTORE DEVİR EDİLEN ALACAKLAR</u>	<u>XXX</u>

Factore komisyon ödenmesi

<u>FİNANSMAN GİDERLERİ</u>	<u>XXX</u>
----------------------------	------------

<u>BANKA KREDİLERİ</u>	<u>XXX</u>
------------------------	------------

biçiminde muhasebeleştirilir.

% 10 / 20 marjdan komisyonlar düşüldükten sonra kalan olursa bu tutar müşterinin ticari mevduat hesabına virman edilir. Bu işlemde;

<u>BANKALAR</u>	<u>XXX</u>
<u>BANKA KREDİLERİ</u>	<u>XXX</u>

maddesi ile kayıt edilir.

Eğer satıcı factorden nakit avans çekmeyip sadece alacağın tahsilini isteyip bu alacağın tahsilini garanti altına almış ise, işlemler şu şekilde yapılacaktır.

Satışın kaydı öncekinin aynısı olacaktır. Satış belgeleri alacağın tahsili için bankaya verildiğinde hiç bir kayıt yapılmıyabileceği gibi işlemin izlenmesinin kolaylaştırılması açısından

NAZIM HESAPLAR
Factoringden Alacaklar

XXX

NAZIM HESAPLAR
Factoring Borçluları

XXX

şeklinde nazım hesaplar kullanarak kayıt edilebilir. Factor alacağı tahsil ettiğini dekontla bildirdiğinde ise aşağıdaki kayıt yapılır. Aynı zamanda yukarıdaki son maddenin tersi yazılarak nazım hesaplar kapatılır.

BANKALAR

XXX

TİCARİ ALACAKLAR

XXX

Factor senet tahsil ve taahüt komisyonlarını tahakkuk ettirip bankadaki hesabından aldığı zaman

FİNANSMAN
GİDERLERİ

XXX

BANKALAR

XXX

şeklinde muhasebeleştirilecektir.

İthalatçının kayıtları ise aşağıdaki biçimde gerçekleşecektir.

Alış

MAL /*
ALIŞLAR

XXX

TİCARİ
BORÇLAR

XXX

şeklinde kayıt edilecektir.

Borç vadesinde ödendiğinde

TİCARİ
BORÇLAR

XXX

KASA**

XXX

kaydı yapılacaktır.

Factor' un kayıtları factoring kuruluşunun tüm bankacılık işlemlerini yapan bir banka veya özellikle factoring alanında çalışmak üzere kurulmuş bir işletme olmasına göre farklılaşma gösterecektir. Ülkemizde factoring konusunda faaliyet göstermek üzere kurulmuş firmalar bir veya birkaç bankanın iştirakidir. Dolayısıyla bu banka / bankalarla sıkı ilişki içindedirler. Bu firma / işletmeler faaliyetlerinin büyük bir bölümünü kurucuları ile bağıntılı olarak gerçekleştirirler.

Ülkemizde alışılmış muhasebe anlayışında özellikle bankacılık sektöründe nazım hesaplar olarak kullanılmakta kefalet ve/ veya teminat gibi sorumlu

*) İthalat tamamlanuncaya dek alınan malın maliyetini oluşturuncaya dek işlemler yoldaki mallar veya benzeri bir başlık altında açılacak bir aracı / geçici hesapta toplanarak, işlem tamamlandığında benimsenen malla ilgili işlemleri kayıt sistemine göre mal veya alışlar hesabına aktarılır.

**) Ülkemizde borç senetleri bankaya nakit olarak ödenmektedir. Dış ülkelerde nakit banka hesabını ifade etmektedir. Çekle ödeme/ banka talimatı ile ödeme yapılabilmektedir. Ülkemizde de bazı bankalar talimat aldıkları müşterilerin senet, taksit, kira vb. düzenli harcamalarını gününde hesaplarından ödemektedirler.

luk / haklar bu hesaplar aracı ile kayıt edilerek izleniyor ve raporlanıyordu. Ancak şu zamanlarda Anglo-Sakson muhasebe anlayışı ülkemizde daha yaygın olarak benimsenmeye başlamıştır. Bu anlayış içerisinde nazım hesaplar hemen hemen hiç denecek kadar az kullanılmakta, finansal raporlamada bu hesapların işlevlerini dipnotlar görmektedir. Sermaye Piyasası Kurulu' nca sermaye piyasasına dahil şirketlerin nazım hesapları sadece dönem içinde istatistiksel nitelikli olarak kullanılmalı ve bilançolarda yer almamaları gerektiği belirtilmekte, (SPK, s.87) bu tür işlemlerin dipnotlar aracı ile raporlanması istenmektedir.

Nazım hesapların kullanıldığı anlayışına ihracatçıya factor tarafından verilen garanti factorün muhasebe sisteminde

NAZIM HESAPLAR

FACTORINGDEN

XXX

BORÇLULAR

(İthalatçı)

NAZIM HESAPLAR
FACTORING

XXX

TEMİNATLARIMIZ

(ihracatçı)

şeklinde; alınan komisyon ise,

BANKALAR (*)

XXX

ALINAN FAİZ ve

KOMİSYON

XXX

olarak kayıt edilecektir.

(*) Factorün sadece factoringle uğraşan bir kuruluş olması durumunda bu firmanın çalıştığı banka / bankalardaki ticari mevduat hesabı.

Eğer factor bir banka ise yani aynı zamanda mevduat toplama gibi diğer bankacılık alanlarında da çalışıyorsa bu işlem

<u>TİCARİ MEVDUAT</u>	<u>XXX</u>
ALINAN FAİZ ve	
<u>KOMİSYON</u>	<u>XXX</u>

şeklinde kayıt edilir.

Nazım hesapların kullanılmadığı durumda factorun muhasebe sisteminde verilen garanti / teminat ile ilgili hiçbir kayıt olmayacak, sadece alınan komisyon yukarıdaki biçimde kayıt edilecektir. Ancak verilen teminat / garantilerin muhasebe dışında izlenmesi gereklidir. Çünkü nazım hesap kullanılsın veya kullanılsın bu tür sorumluluklar muhasebenin "Tam Açıklama" kavramının bir gereği olarak (Bkz. Benjamin vd., 1988, s.15) bilanço ve eklerinde dipnotlar biçiminde raporlanmak zorundadır. Bu muhasebenin tam açıklama kavramının gereğidir. Bu çalışmada konuya finansal muhasebe açısından yaklaşıldığından dörtlü factoring sisteminde yer alan factor / muhabir ilişkisine ilişkin işlemlerin muhasebeleştirilmelerine değinilmeyecektir.

2. Forfating İşlemlerinin Muhasebeleştirilmeleri

Forfatingin iskonto / istira kredisinin uzun vadeli olduğunu belirtmiş idik. Bu nedenle forfating işlemlerinin muhasebe kayıtlarının iskonto / istira işlemlerinkine benzer şekilde yapılması gereklidir.

Dışsatımcı satışı,

<u>ALACAK SENETLERİ</u>	<u>XXX</u>
DIŞ SATIŞLAR	XXX

senetleri forfater'e temlik ederek nakde dönüştürülmesini ise,

BANKALAR

XXX

FORFAITER'E
DEVREDİLEN
ALACAK SNT

XXX

FİNANSMAN

XXX

GİDERLERİ

BANKALAR

XXX

Senedin forfajter tarafından tahsilini

FORFAITER'E

DEVREDİLEN

ALACAK SNT

XXX

ALACAK SENETLERİ

XXX

şeklinde kaydeder.

Forfajter senetlerin devir olmasını

ALACAK

XXX

SENETLERİ

TİCARİ MEVDUAT

XXX

hesapladığı faiz ve Komisyonu,

TİCARİ MEVDUAT

XXX

ALINAN FAİZ
KOMİSYON

XXX

ve senetlerin vadesinde muhabir tarafından tahsilini

MUHABİRDEN

XXX

ALACAKLAR

ALACAK

XXX

SENETLERİ

biçiminde muhasebeleştirir.

Dışalıcının forfating ile ilgili özellikli işlemi keşide ettiği borç senetlerine dışsatımcı lehine aval (kefalet) garanti sağlamasıdır. Bunun dışındaki işlemler günlük ticari işlemlerdir. Bu aval / garantinin bankadan alınması ise;

NAZIM HESAPLAR

KEFALETEN

XXX

ALACAKLILAR

.....ŞİR.

NAZIM HESAPLAR

XXX

KEFALETEN BORÇLULAR

.....BANKASI

maddesi ile günlük deftere kayıt edilir.

SONUÇ

Özetle diğer ülkelere bu satışlardan doğan satışın gerçekleşmesi, alacakların tahsili işlemlerinde aracılık; alacakların tahsilinde garantörlük alacakların vadesinden önce nakde dönüştürülmesi veya ticari alacakların güvence olarak gösterilmesi karşılığında kredi alınması olarak tanımlanabilen factoring ve forfaiting Türkiye gibi ekonomisini dışa açmaya, dışsatımını arttırmaya çalışan; işadamlarının deneyimleri ve kaynakların sınırlı olan ülkelerde çok önemli yararlar sağlamaktadır.

Bu işlemler, yurtiçi bankacılıkta alacak tahsili, aval kredisi, senet iskontosu, senet karşılığı kredi işlemleriyle büyük benzerlik göstermektedir.

Factoring ve forfaiting arasındaki temel farklar ise, şu şekilde özetlenebilir:

- Factoring ile vadeleri 90-180 gün arasında değişen alacaklar nakde dönüştürülürken, forfaiting ile yatırım mallarının satışından doğan vadeleri 6 ay ile 1 yıl arasında değişen alacaklar nakde çevrilmektedir.

- Kısa vadeli olduğu için her türlü para ile ifade edilen alacaklara factoring uygulanabilirken, kur riskinden kurtulmak için daha çok US Dolar, DM İsviçre Frangı olarak ifade edilen alacaklar bankalarca forfaiting işleme tabi tutulabilmektedir.

Politik ve transfer riskleri factor tarafından garanti edilmezken, bu riskler forfaiterce üstlenilir. Factor ticari riski yani alacakların borçlu tarafından ödenmeme riskini üstlenir. Forfaiterin ise bu riski karşılamasına gerek yoktur. Çünkü iskonto edilen senetlerin vadesinde ödenmesi borçlunun bankası tarafından garanti edilir.

ACCOUNTING FOR FACTORING AND FORFAITING

Developing of international economic relations and improving foreign trade pose to need to alternative financing methods. The most common financing methods are factoring and forfaiting.

Hence from developing of international economic relations and

improving of export of Türkiye in recent years these methods has begun to use in our country.

These are not lately adopted methods; but modified form of two methods are used in domestic banking system and trade life.

Beginning of the application of these methods in Türkiye eased the improving of Turkish foreign trade that has not been experienced enough yet and so risky.

KAYNAKÇA

- Benjamin, J.J.; Froncia A.J. Strawser, R.H.: **Principles of Accounting**, Fourth Edition, Dame Publications Inc., Houston, Texas, USA 1988.
- Davidson, S.; Stickney, C.P.; R.L.; Mitchell, C.L.; **Financial Accounting: An Introducing to Concepts, Methods and Uses** First Canadian Edition, Holt, Rineart and Winston of Canada Toronto, 1979.
- Davidson, S.; Stickney, C.P.; Weil, L.R.; **Intermediate Accounting Concepts, Methods and Uses**; CBS Colege Publishing, The Dryden Press, USA, 1985.
- Demirci, M.; **İhracatta Finansman Teknikleri** İzdaş Holding Yayın No:3, Bornova-İzmir, 1988.
- Günay, V.; **Bankalarca Dış Ticaretin Finanse Edilmesi Teknikleri**, Es Yayınları, İstanbul, 1989.
- Hornby, A.S.; Corwie, A.P., Gimson, A.C.: **Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English**, Oxford University Press, London, 1984.
- İktisat Bankası: İhracatta Factoring.**
- Kabakçı, Y.: **İhracata Yönelik İşletmelerde Alternatif Finansman Yömtemleri**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1989.
- ; **3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu**, 2.11.1984 Tarih, 18563 Sayılı Resmî Gazete.

Matulich, S.; Heitger, E.L.; Var, T. **Financial Accounting, Second Canadian Edition**, McGraw-Hill Ryjerson Limited, Toronto, 1987.

Özakman, C.; **Factoring Sözleşmeleri** *Günlük Ticaret Gazetesi Tesisleri*, İstanbul, 1989.

Selek, A.; **Muhasebenin Temel Verileri**, Kaçkar Ofset, İzmir, 1990.

————— ; **Sermaye Piyasası Kurulu; Standart Genel Hesap Planı ve Planın Kullanım Esasları** Hakkında, 29 Ocak 1989 Tarih 20064 Sayılı Resmi Gazete.

Shapiro, A.C.; **Multinational Financial Management** Third Edition, Allyn and Bacon, U.S.A., 1989.

Tanay, F.; **Forfaiting**, İktisat Bankası Yayını, İstanbul, 1987.

—————; 6762 Nolu Türk Ticaret Kanunu 9 Temmuz 1956 Tarih 9353 Sayılı Resmi Gazete.

Von Horne; J.C.; **Fundamentals of Financial Management**, Seventh Edition, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1989

—————; **Webster's Ninth New Collegiate Dictionary** Merriam Webster Inc. Publishers, Springfield, Massachusetts, 1988.